

DE HEERIAAN

Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

JAARGANG 43
ZOMER 2014

2

- Hooglied
- Regiobesturen
Congregatie
- Ontmoeting

IN
OMNI
BUS
CHARI
TAS

‘Gastvrijheid is een Evangelische waarde, die wij in onze Congregatie willen beoefenen in de geest van eenvoud en hartelijke toegenegenheid’.

Bron: Constitutiën nr. 23a vgl. Hebr. 13, 2a

Voorwoord	4
Indonesië	
• <i>Kenalan: Zuster Magdalen</i>	5
• <i>Inzegening van internaat St. Marry en school St. Jose op Timor-Leste</i>	8
Vroeger – Nu	
• <i>Ontmoeting – een verhaal</i>	10
• <i>Conflict</i>	12
Actualiteiten	
• <i>Regio Indonesië en Regio Nederland</i>	14
• <i>De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom</i>	16
• <i>Hooglied – In Omnibus Charitas</i>	18
Overweging door Zuster Augusta	
• <i>Stil in mij</i>	22
Gedicht van Zuster Rosa Olaerts	
• <i>Vriendschap</i>	23
Iconen door Zuster Leonie	
• <i>Johannes: stilzwijger, evangelist, theoloog</i>	24
Loslaten & Opbouwen	
• <i>Zuster Hilde – Congo is verankerd in mijn hart</i>	27
Column van Zuster Lisette	
• <i>Van oude mensen, de dingen die voorbij gaan</i>	32
In Memoriam	
• <i>Zuster Susanne Hairwassers</i>	34
• <i>Zuster Laeta Ponsioen</i>	36
• <i>Zuster Rosalie van Dulmen</i>	38
• <i>Zuster Beatrijs Leermakers</i>	40
• <i>Zuster Mechtilde Caspers</i>	42
• <i>Zuster Sivera Janssen</i>	44
Agenda	46
Colofon	47

Voorwoord

Noodgedwongen hebben we een traditie moeten doorbreken door in het afgelopen voorjaar geen Heeriaan uit te brengen. Het is overigens weinigen opgevallen, want er heeft niemand aan de bel getrokken met de vraag waar toch de Heeriaan bleef. Desalniettemin, doet het ons veel plezier dat we u nu het zomernummer kunnen presenteren. Wederom, zoals u inmiddels van ons gewend bent, is het blad gevuld met iets uit het verleden, met verhalen uit het nu en met nieuwe initiatieven richting toekomst. Sommige artikelen zullen u doen glimlachen, andere wellicht doen huilen; maar liefst zes zusters ontvielen ons de afgelopen tijd.

Wij hopen dat we u met dit nummer een plezier doen en wensen u een mooie zomer toe.

Redactie Heeriaan

KENALAN (Een bekende)

Elk kwartaal een kennismaking met één van onze Indonesische zusters, deze keer:

Zuster Magdalen Dwi Apriliyanti

Biodata (Personalia)

Zuster Magdalen, geboren als Maria Magdalena Dwi Apriliyanti op 6 april 1976 in Karangjati op Java als het tweede kind van zes. De nu 38-jarige Zuster Magdalen deed haar eeuwige geloften op 7 juli 2006.

Uit wat voor een gezin kom je?

De naam van mijn vader is L.Y. Slamet. Mijn moeder heet M.Y. Sudarsinah. Zij hebben beiden gewerkt als leerkracht op het Canisius College in Jakarta. Inmiddels zijn ze gepensioneerd.

Mijn oudste zusje is getrouwd en heeft drie kinderen. Ook mijn andere broers en zussen zijn getrouwd, hebben kinderen en werken in het onderwijs of in de verpleging.

Als een schoolvriendin van vroeger je zou moeten omschrijven. Wat zou zij dan over je zeggen?

De meesten van hen zullen zich mij herinneren als een stil meisje met lang haar, dat in haar vrije tijd liever las, dan dat ze met hen sprak of dingen ondernam.

Op welke wijze heb je voor het eerst kennisgemaakt met de Zusters PMY?

Ik kende PMY omdat mijn tante een zuster was (en nog steeds is) bij PMY, Zuster Detta. Ik ging een jaar lang jaarlijks naar roepingencollecties om zo kennis te kunnen maken met verschillende congregaties. In Semarang leerde ik meer over de Congregatie PMY.

Hoe het is om als christen te leven in een land dat overwegend de islam aanhangt?

Ik ben opgegroeid bij mijn grootouders (van moeders kant) die moslim waren. Ook de meesten uit mijn klas op de kleuter- en basisschool waren moslim.

Ik respecteer dat anderen een andere godsdienst aanhangen dan ik.

Wat heb je gestudeerd en wat voor werk doe je nu?

Na de lagere en middelbare school volgde ik een opleiding tot verpleegkundige bij de Franciscanessen in Semarang. Na de oplei-

ding werkte ik nog drie jaar in het Elisabeth ziekenhuis. Pas daarna besloot ik in te treden bij de Zusters PMY.

Als tweedejaars juniorzuster kreeg ik een studieopdracht voor verloskunde bij een openbare verloskundige opleiding. Ook hier waren mijn medestudenten allemaal moslim en ik was zelfs de enige katholiek op de hele campus!

In 2005 haalde ik mijn diploma verloskunde en sinds die tijd ben ik werkzaam bij de Adi Dharma kliniek, het enige gezondheidsinstituut van de Congregatie, gelegen in desa (dorp) Grugu.

Stel, je was geen zuster geworden. Hoe zou je leven er volgens jou dan uit hebben kunnen zien?

Als ik geen zuster was, zou ik waarschijnlijk nu nog als verpleegkundige hebben gewerkt in het ziekenhuis, denk ik. Als ik kinderen gehad zou hebben, dan zou ik ze belangrijke christelijke levenswaarden hebben meegegeven, zoals nederigheid, grootmoedigheid, kunnen delen met anderen, zorg hebben voor anderen en eenvoud in het leven betrachten.

Ben je al eens in Nederland geweest? Zo ja, wat is je meest dierbare herinnering daaraan?

Samen met drie medezusters (Zuster Crecentiana, Zuster Emilia en Zuster Assumpta) heb ik het Moederhuis in Nederland mogen bezoeken. Voor mij was het een bijzonder cadeau van God dat ik onze medezusters in Nederland persoonlijk mocht ontmoeten. Ik heb er veel van onze spiritualiteit en de geest van onze voorgangsters mogen ervaren. <

Rectificatie: In de rubriek Kenalan uit het winternummer van 2013 is de naam van Zuster Emilia niet juist gespeld. Onze excuses daarvoor. Haar volledige naam is Zuster Emilia Fransiska Dian Widhowati.

Inzegening van internaat St. Marry en school St. Jose op Timor-Leste

door Zuster Anastasia Ervin Sri Agustin

Dena-Upakara, de stichting voor het dovenonderwijs, heeft nu ook een vestiging op Timor-Leste. Dankzij alle inspanningen om een internaat en een dovenschool naast het huis van onze gemeenschap te beginnen en dankzij de vele gebeden van de zusters, de bisschop en de pastoor van de kathedraal van Baucau en de lokale gemeenschap van Buruma, is de bouw van internaat en school op 28 februari voltooid.

8

Op 10 maart 2014, begonnen wij onze activiteiten op het internaat met acht dove kinderen. Een week later volgde de tweede groep: vier mentaal gehandicapte en moeilijk sprekende kinderen. Wij zijn dus met twaalf gehandicapte kinderen begonnen.

Nadat alle voorbereidingen waren getroffen hebben wij het feest van Sint-Jozef – de patroonheilige van onze congregatie – op 19 maart gekozen om het internaat te laten inzegenen en daarmee Sint-Jozef te benoemen tot onze beschermheilige. Zoals Vader Jozef het kindje Jezus heeft beschermd en voor hem heeft gezorgd, plaatsen wij de gehandicapte

kinderen ook onder zijn bescherming. St. Jose is Sint-Jozef. St. Jose is herkenbaar bij en ook gemakkelijk uit te spreken door de bevolking van Timor-Leste. St. Jose is herkenbaar en gemakkelijk uit te spreken door de plaatselijke bevolking van Timor Leste. Wij hielden het inzegeningfeest van de school en het internaat sober, rekening houdend met de vastentijd en bovendien hadden we de inzegening van ons klooster en de introductie van onze nieuwe werkzaamheden al groots gevierd op 1 oktober 2013. De genodigden waren: de parochiepastoor, de voorzitter van Centrostatie, de onderwijsdirecteur en de onderwijsinspecteur van Baucau, de hoofdcatechist, de vertegenwoordigers van de familie van de kinderen en drie gezinnen uit de buurt rond het internaat. Wij hadden een eenvoudig dagprogramma: een eucharistieviering gevolgd door een gezamenlijke maaltijd, die wij zelf hadden bereid. Een onderwijzeres nam de taak van dirigente op zich en de internaatleidster was lectrice.

Wij deden alles zelf. Op 19 maart was er een kleurwedstrijd van St. Jose, waarna de kinderen televisie keken, terwijl wij de consumpties verzorgden. Wij kregen hulp van de catechisten en van leden van de liturgische commissie van de statie van Buruma.

Timor Leste – parochiepastoor Amo

Zuster Anastasia

Kort voor aanvang van de eucharistieviering arriveerden de genodigden. De eucharistieviering zou om 16.00 uur beginnen, maar Amo Justitanus, de parochiepastoor die de viering zou voorgaan, was er nog niet. Intussen begon het te motregenen. Gezamenlijk moesten wij het altaar van de tuin naar binnen verplaatsen. Amo kwam rond 16.30 uur en werd door Atina, een doof meisje uit Buruma, die een *selendang* (sjerp) droeg, begroet. De regen stopte en Amo vroeg ons om het altaar weer naar buiten te verplaatsen. In kazuifel ontving Amo met ons de gasten en na een kort welkomstwoord begon dan eindelijk de eucharistieviering.

Onder de aanwezigen waren niet alleen de genodigden, er waren ook mensen uit de buurt die de eucharistie wilden meevieren; alles bij elkaar 80 mensen. De viering verliep ordelijk en devoot: kinderen die voor het altaar zaten bleven rustig tot aan het eind. Voor de slotzegen werd het internaat door Amo ingezegend onder een gezongen lofzang, gevolgd door Weesgegroeitjes. Na de slotzegen begon het weer te regenen. Toespraken en dankbetuigingen werden gedaan voor de maaltijd. Amo bad het maaltijdgebed voor. Rond 19 uur waren wij klaar met de geza-

menlijke maaltijd. De gasten vertrokken en wij gingen opruimen.

God zij dank verliep alles goed.

Mogen wij Gods zegen ontvangen voor de kinderen en voor ons allen.

De twaalf kinderen zijn ingedeeld in drie klassen:

1. **De speelgroep klas:** vijf kinderen (twee jongens en drie meisjes), vier dove kinderen en één kind met een complete hazenlip (spraaktherapie) in de categorie van vijf tot zeven jaar.
2. **Eerste voorbereidingsklas:** vier kinderen (twee jongens, twee meisjes), drie doven, één lichamelijk gehandicapte en analfabeet. Leeftijd tussen negen en vijftien jaar.
3. **Speciale klas:** drie mentaal gehandicapten. Leeftijd van vijf tot negen jaar.

9

Sinds 22 april is er een nieuwe klas:

4. **Tweede voorbereidingsklas:** vier kinderen (twee jongens en twee meisjes): zij zitten al op de basisschool en/of de middelbare school. Leeftijd van negen tot veertien jaar.

Wij werken met vier leerkrachten (twee zusters, twee niet-religieuzen), twee internaat-leidsters en één keukenmedewerkster. <

Timor-Leste – een nieuwe start!

Ontmoeting - een verhaal

door Zuster Cecilia van der Poel

10

De zon schijnt.
Het is volop licht en er is warmte in mijn kamer.
Dat lokt mij naar buiten.
Ik kies voor de polder, het Bossche Broek!
Dat ligt daar zonovergoten met eindeloze grasvlakten,
hier en daar opgesplitst door een slootje en bomen waarvan er zelfs al een paar in bloei staan.
Heel in de verte zie ik een kerk, de kerk van Vught weet ik.
Als ik me omdraai, zie ik 'onze Sint-Jan'.
Heel rijzig steekt hij boven alles uit.

Ik zie een bankje en besluit om daar even te rusten.
Ik geniet van de frisse lucht, de stilte! Alles doet weldadig aan!
Er komen fietsers voorbij. Ze roepen naar

me: 'Heerlijk hè, geniet er maar van!'
Het wordt me zo gegund!
Ik probeer om het stil te maken in mijzelf en ik moet denken aan de tekst:
'In de stilte hoor je meer!' Maar dat duurt niet lang!

Er komt een sjofel mannetje naar me toe.
Hij doet me aan een zwerver denken.
'Mag ik even naast u zitten?' vraagt hij beleefd.
'Natuurlijk' antwoord ik 'plaats genoeg!'
Op de bank ligt een pet. 'Zeker iemand vergeten of afgedankt' denk ik.
'Ha, een pet, die kan ik goed gebruiken' zegt het mannetje. Hij zet 'm op zijn hoofd. 'En hij past ook nog goed, die hou ik, dan moeten ze maar beter op hun spullen passen. Nou, die is mooi voor mij!'

Hij heeft kennelijk behoefte om te praten
want hij zegt:

‘Ziede gij die struiken daar en dat bosje
gras?’

Ik beaam het.

‘Daar heb ik ’s nachts geslapen – héél, heel
veel nachten’.

‘Het lijkt me erg koud!’ zeg ik.

‘Nee – ik had een dikke slaapzak en een
tentje voor de regen.

Soms kwam de politie, maar als ik vriendelijk
was, mocht ik toch blijven liggen.

Wat fijn dat ik nou die pet gevonden heb,’
zegt hij nog eens en bekijkt hem van alle
kanten. ‘Ik vind wel eens meer wat!

Laatst was ik in Amsterdam. Er liep een heer
voor me en die verloor zijn portemonnee!

Goed zo, dacht ik, die is voor mij! Eigen
schuld, moet je maar beter op je spullen pas-
sen!’

‘Gaf je die niet terug?’ vraag ik.

‘Welnee!’

‘Maar dat is toch niet eerlijk’ probeer ik nog,
‘die had je terug moeten geven!’

‘Moet dat dan? Wie is er nog eerlijk op deze
wereld?’

Er zat trouwens niet veel geld in, net genoeg

om een biertje te kunnen kopen.

‘Wat zou u dan gedaan hebben?’ vraagt hij
mij nu rechtstreeks.

‘Ik zou gezegd hebben, meneer, u bent wat
verloren. Alstublieft, hier is uw portemon-
nee’.

‘Nee – zo braaf ben ik niet!’ zegt hij.

‘Met die houding kom je niet ver in deze
wereld!’

Ik liet het maar zo!

Ik zie de lucht betrekken en ik denk: ‘Een
goed moment om naar huis te gaan!’

Ik zeg dat tegen hem.

‘Nee toch zeker, ik wilde u juist op een biertje
trakteren!’

‘Erg aardig, maar ik drink geen bier. Dank je
wel!’

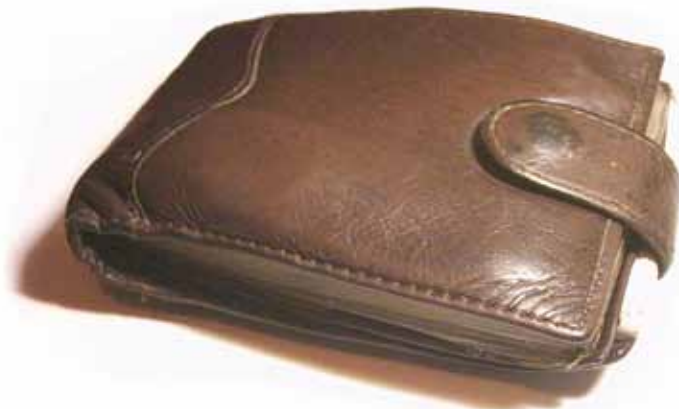
Ik sta op en hij loopt mee.

Als ik bijna bij ons klooster ben, gaat er een
lichtje bij hem op!

‘O – o – bent u een non?’

Hij staat stil en zegt dan: ‘We hebben fijn
gepraat, ik hoop u nog eens te ontmoeten
en ...’. Hij wacht even. ‘Als ik weer wat vind,
zal ik het eerlijk teruggeven. Ik zou dat toch
eigenlijk ook fijn vinden als ik wat verloor!’

‘Prachtig man!’ zeg ik en ik ga naar binnen. <

Conflict

door Hans Tervoort

(Een gedeelte van een column(2013) uit Weekblad Regio 's-Hertogenbosch)

Lang geleden zat ik op de kleuterschool. Ik kreeg daar 'les' van Zuster Leonie en van haar leerde ik dat je na een ruzie 'sorry' moest zeggen, elkaar een hand moest geven terwijl je elkaar aankijkt en daarna weer verder kon spelen. Bij elkaar duurde dat maximaal 30 seconden.

De gemeente 's-Hertogenbosch wilde een nieuwe brug. Over de Aa, vlakbij de watertoren. Vlakbij de plaats waar pastoor Barten (1888-1946) eens de parochie van de heiligen Antonius en Barbara had geleid. De kerk werd in de volksmond 'Bartjeskerk' genoemd. En de brug 'Bartenbrug'. Vindingrijke Bosschenaren, als het om bijnamen gaat.

In mei 2012 is de gemeente begonnen met het aanleggen van de nieuwe brug, ter vervanging van de oude uit 1937. Daartoe was in 2005 al een prijsvraag uitgeroepen, waarna 35 ontwerpen werden ingeleverd. Zo'n prijsvraag

van de gemeente betekent echter niet dat het mooiste ontwerp wordt gekozen, maar welk ontwerp het goedkoopste is.

Vandaar dat er werd gekozen voor een ontwerp dat maar liefst 1.9 miljoen goedkoper was dan begroot! Na een maand bleek echter dat er niets van klopte, raar zeg, en kreeg de gemeente een conflict met de uitvoerder. Omdat geen van de betrokkenen bij Zuster Leonie in de klas heeft gezeten duurde dat conflict maar liefst 11 maanden! Ambtenaren vinden het niet leuk als je grapjes maakt over hun luie en trage imago, maar dit vraagt er toch echt om. 11 maanden! De bevolking kan zich nauwelijks meer herinneren wanneer ze voor het laatst over de Bartenbrug reden! Mijn zoon vroeg laatst: 'Waarom maken ze daar geen grote brug pap, da's toch veel handiger?' En het erge is dat die noodbrug nou weer dicht gaat van mei tot en met november... <

Les voor het leven! Let u op de vinger. (Zuster Leonie en leerling 1968)

ACTUALITEITEN

Regio Indonesië en Regio Nederland

Tijdens het laatste Kapittel is er niet alleen een nieuw Algemeen bestuur gekozen, maar zijn er ook besluiten genomen die te maken hebben met de bestuursopzet.

C.1. Het Algemeen Kapittel besluit tot de volgende bestuursopzet voor de Congregatie: Een Algemeen Bestuur en een Regionaal Bestuur Nederland en een Regionaal Bestuur Indonesië.

C.3. Het Algemeen Kapittel vraagt het Algemeen Bestuur prioriteit te geven aan de implementatie van de nieuwe bestuursopzet, in dit geval door de benoemingen van Regionale Oversten en Regionale Raden in Nederland en Indonesië door de Algemene Overste.

Aan alle kapittelbesluiten liggen de Constitutiën van de Congregatie ten grondslag. Daarin staat bij artikel 150, 151 en 153:

Algemeen Bestuur met v.l.n.r. Zuster Antonie Ardatin (Algemene Overste), Zuster Wahyu Triningsih (bestuurslid), Zuster Anne-cathrine van Haren (bestuurslid) en Zuster Tine Vink (Vicaris en secretaris).

Regiobestuur Nederland met v.l.n.r. Zuster Rosa de Lima Wigink, Zuster Augusta de Groot (Regionaal Overste Nederland) en Zuster Paula Pijnaker.

De zusters van de regio kunnen een voordracht doen van de zusters die daarvoor geschikt zijn. De Algemene Overste zal rekening houden met deze voordracht en – na haar Raad gehoord te hebben – benoemt zij de Regionale Overste voor de duur van vier jaar [deze termijn loopt parallel met de bestuursperiode van het Algemeen Bestuur – Red.].

De Regionale Raad (de regionale raadzusters) wordt ook door de Algemene Overste benoemd.

15

Het Regiobestuur in Indonesië is in juli 2013 al geïnstalleerd. Het Regiobestuur in Nederland in februari van dit jaar. Veel factoren speelden mee in deze. Niet in de laatste plaats omdat een regiobestuur voor Nederland nieuw is en dit met zorg moest worden voorbereid. Maar nu kunnen we dan eindelijk beide regio's aan u presenteren! <

Regiobestuur Indonesië met v.l.n.r. Zuster Patricia Lestari (Regionaal Overste Indonesië), Zuster (Theresia (Su)Marwati, Zuster Crescentiana Lidwina Tutut en Zuster Marga(reta) Sri Marganingsih.

ACTUALITEITEN

De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom

door Zuster Esther Van de Vate O.Carm.

Afkomstig van de site van de KNR in goed overleg en met toestemming.

Studie over Zusters van de Choorstraat

'S-HERTOGENBOSCH - Op het Algemeen Kapittel van de Dochters van Maria en Joseph, beter bekend als de zusters van de Choorstraat, is een nieuw boek gepresenteerd over de achtergrond van de congregatie, haar Vincentiaanse spiritualiteit en de eigen kleur die de stichter Jacobus Heeren (1775-1859) en de vroeg gestorven eerste Moeder, Anna Catharina van Hees (1768-1825), aan de congregatie hebben meegegeven.

16

De titel van dit boek luidt: *De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom. De Vincentiaanse liefde in de spiritualiteit van de Dochters van Maria en Joseph*. Anders dan het groot jubileumboek uit 2010 wordt het charisma van de zusters in dit boek vanuit de diepte verkend. Verschillende wetenschappers van het Titus Brandsma Instituut hebben daar hun bijdrage aan geleverd. De lijnen die zodoende tussen Bijbelse spiritualiteit, de geschiedenis en het charisma van de congregatie worden getrokken, maken het tot een boeiend boek en geschikt voor meditatieve lezing.

De officiële stichtingsdatum van de congregatie is 7 juli 1820. De *Bijzondere regelen*, geschreven door Pastoor Heeren, werden echter pas dertig jaar later goedgekeurd. Zij zetten nog altijd de toon in de constituties en de spiritualiteit van de zusters. De Dochters van Maria en Joseph zijn herkenbaar aan het symbool van de levensboom. Dit motief, van waaruit de zusters leven en waarin zij hun verbondenheid met elkaar en met God ervaren, herinnert aan de wijnstok in het evangelie van Johannes (Joh. 15, 1-16). Deze Johanneïsche spiritualiteit

van Gods levengevende aanwezigheid tekent het charisma van de zusters en is een kenmerk van de erfenis die zij meegekregen hebben van hun stichter. De Vincentiaanse liefdewerken werden door hem gezien vanuit deze spiritualiteit. Dat klinkt ook terug in het motto van de zusters: 'In alles de liefde'. Vincentiaanse liefde is voor hen ten diepste Johanneïsche liefde. De werken van barmhartigheid spruiten voort

uit de liefde van God. Deze liefdesbeweging wordt voortgezet in hun apostolaat, dat een vertaling mag zijn van Gods liefde voor het leven zelf.

De Vincentiaanse spiritualiteit getuigt van een fundamentele openheid naar de wereld. Maar heeft ook oog voor het gevaar van deze extraverte levenswijze. Een religieus begeeft zich immers op kwetsbaar terrein. Waar een klooster nog enige beschutting biedt, wordt een liefdezuster blootgesteld aan allerlei 'wereldse' invloeden. De Vincentiaanse leefregel streeft daarom naar een weerbare binnenkant. Deze wordt vorm gegeven in een kloosterleven dat 'binnenstebuiten' is gekeerd. De Vincentiaanse levensvorm sluit zich echter niet op in de 'wij-groep'. Het vertrekpunt van deze spiritualiteit ligt zelfs buiten de eigen groep, bij de zieken, de armen, de verstotenen, 'want in de armen hebben wij de Heer bij ons', zo schrijft Vincentius. Deze uitspraak getuigt van zijn levenskunst om de eigen ziel te laten voeden door de aandacht en de zorg die hij besteedde aan zijn naasten.

Pastoor Heeren bouwde deze bevinding, dat de liefde van God de binnenkant van de liefdewerken vormt, verder uit. Hij had een scherp oog voor het spiritueel welzijn van de zusters. Liefdewerken voltrekken zich ook in het hart van een mens. Hier raakt zijn boodschap aan de erfenis van Anna Catharina van Hees. Zij was een visionaire die eens de mystieke vereniging met het Hart van Christus beleefde. Daarvan getuigt nog altijd de Heilig Hart spiritualiteit van de congregatie. Hart duidt op leven, liefde, op het diepste 'ik' van ieder individu. In onze harten kan de goddelijke liefde branden.

Deze spannende invalshoek wordt in het laatste hoofdstuk uitgewerkt. Eén van de voor mij boeiende conclusies is dat maatschappelijke

Dit Mariabeeldje was eigendom van Pastoor Heeren.

spiritualiteit en innerlijkheid niet los van elkaar gezien mogen worden. Maatschappelijke spiritualiteit is weliswaar gericht op deze wereld maar zij is zeker niet van deze wereld. In haar brandt een goddelijk vuur. <

De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom. De Vincentiaanse liefde in de spiritualiteit van de Dochters van Maria en Joseph. Charles Caspers & Kees Waaijman. Adveniat, Baarn 2013. www.adveniat.nl

ACTUALITEITEN

Hooglied – In Omnibus Charitas

De retraite in het Moederhuis (van zondag 16 t/m donderdag 20 maart 2014) - waaraan veel zusters DMJ deelnamen - had als onderwerp het boek Hooglied en werd begeleid door Winfried Timmers.

Samengesteld door Brigitte Lutters, Zuster Ine Sterk en Zuster Veronie Franken

Het boek *Hooglied* ontleent zijn naam aan de titel die Luther het gaf: Das Hohelied. De Hebreeuwse titel is Šir ha-širim, 'het mooiste lied'. In de Hebreeuwse bijbel maakt Hooglied deel uit van de vijf zogeheten Feestrollen (Megilot), die tot de Ketoeviem, de Geschriften, behoren.

Traditioneel wordt het boek toegeschreven aan koning Salomo. Velen menen echter dat deze toeschrijving niet klopt. De vraag in welke tijd Hooglied moet worden gedateerd, is moei-

lijk te beantwoorden. Sommigen dateren het boek in de tijd van koning Salomo (tiende tot negende eeuw v.Chr.), anderen in de periode van de achtste tot de zesde eeuw v.Chr. Weer anderen dateren het op grond van invloed uit het Aramees, Oudperzisch en Grieks in de derde eeuw v.Chr.

Waarschijnlijk is het boek niet als één gedicht geschreven, maar zijn de gedichten onafhankelijk van elkaar ontstaan en later tot één boek bewerkt (1).

Vermoedelijk zijn de liefdesliederen in Hooglied oorspronkelijk bij bruiloftsfeesten gezongen. Ze gaven de ideale liefde tussen man en vrouw weer.

Later heeft het boek een plaats gekregen in de canon van Bijbelse boeken en zijn er diverse allegorische interpretaties aan verbonden. De vrouw en de man in het lied werden als symbolen van het volk Israel en God opgevat, en binnen de christelijke traditie als symbolen van de kerk en Christus.

De gedichten vormen een dialoog waarin verscheidene personen aan het woord komen, die in de vertaling met *Zij*, *Hij*, *Meisjes* en *Broers* aangeduid worden. *Zij* en *Hij* verlangen naar elkaar, ontmoeten elkaar en bezingen elkaars schoonheid. *Zij* zingt ook over wat hun liefde bedreigt. De *Meisjes* en de *Broers* leveren commentaar. De verdeling van de tekst over de

stemmen staat overigens niet helemaal vast. Het Hooglied behoort tot de wereldliteratuur. Het is lyrische poëzie met een sterk emotionele lading. Het Hebreeuws waarin het geschreven is, heeft mooie klankpatronen en veel bijzondere woorden die in andere teksten in de bijbel niet voorkomen.

(i)

Taalkundige Nelleke Stoop van Paridon zocht naar een logische samenhang van de liederen, beoordeelde alle gebruikte woorden op de echte betekenis en kwam tot de conclusie dat Hooglied zich bijna geheel afspeelt in de harem van koning Salomo. Daar leven jonge meisjes, concubines en koninginnen in een strikte hiërarchie bij elkaar, met hun verzorgsters. Het Hooglied vertelt, aldus Stoop, het volgende:

Een jong meisje wordt voorbereid om op een dag voor de koning te verschijnen. Als zij hem behaagt, mag (= moet) ze het bed met hem delen. Levert dat een zwangerschap op, dan wordt ze koningin (één van de vele, dat wel). Een persoonlijk verzorgster maakt het meisje mooi, prijst haar schoonheid en moedigt haar aan. Maar zij verzet zich met alle koppigheid die in haar is. Ze wil er helemaal niet verleidelijk uitzien voor de koning, want ze is tot over haar oren verliefd op een ander, een jonge herder, over wie ze mijmert en fantaseert. De twee geliefden kunnen elkaar slechts door de tralies van de harem heen spreken, maar kunnen niet bij elkaar komen. Uiteindelijk verschijnt het meisje toch voor Salomo. De koning is diep onder de indruk van haar schoonheid. Als zij over haar geliefde herder zingt, verbeeldt de koning zich dat zij het over hem heeft. Hij verheugt zich op wat hij denkt dat komen gaat. Maar het meisje weigert halsstarrig op de avances van de koning in te gaan. Een doodzonde natuurlijk.

Dan komt het verrassende: in plaats van haar te straffen, laat Salomo haar gaan, geroerd als hij is door haar oprechte liefde voor de herder. Het meisje voegt zich bij haar geliefde.

Moraal van het verhaal: ware liefde overwint.

'Het gaat om de macht van de liefde, niet om de liefde voor de macht'
Pim van Lommel

ACTUALITEITEN

Zuster Ine Sterk, een van de deelnemers aan genoemde retraite, maakt enkele jaren geleden dit beeld, dat zij associeert met Hooglied, omdat het beeld de liefde van God voor de mens (kerkgemeenschap) in zich draagt.

Uitleg symboliek beeld:

Beide figuren hebben vleugels. Als je liefde en vriendschap mag ervaren, kun je – als op vleugels – door het leven gaan.

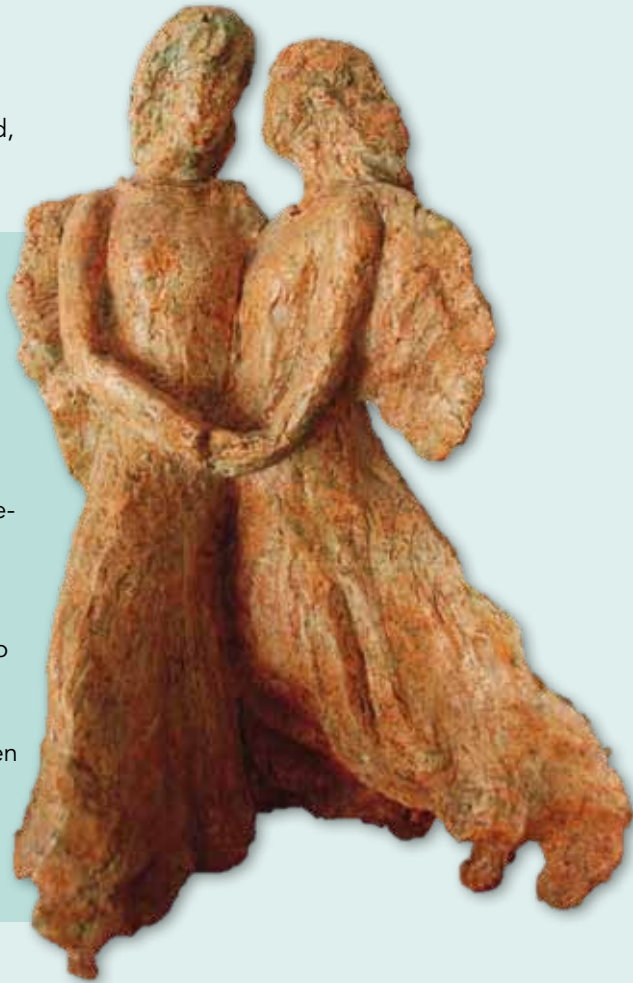
De gezichten zijn naar elkaar toegewend, als beeld van wederkerige gelijkwaardigheid, toewijding, overgave en vertrouwen.

20

Aan het beeld zijn slechts twee voeten zichtbaar. Als je je door liefde gedragen weet, heb je geen vier voeten nodig.

De handen ontbreken bij dit beeld, deze zitten in het totale beeld opgesloten.

De handen nemen als het ware alle zintuigen over, door zien, horen, ruiken en tasten te vertalen naar liefdevol handelen.

Jacob Slavenburg schreef het boek *De vrouw die Jezus liefhad*. Hierin staat Maria Magdalena centraal, over wie sinds de vondst van de Nag Hammadi-geschriften in 1945 nieuwe, opzienbare feiten bekend zijn. In tegenstelling tot haar beeld in de Bijbel van de zondige vrouw blijkt zij in apocriefe evangeliën een begaafde leerlinge van Jezus. Maar het boek gaat vooral ook over de liefde tussen Jezus en Maria Magdalena waarvan gezegd wordt dat zij de vrouw van Jezus was, in ieder geval wel de vrouw die hij liefhad!

Jacob Slavenburg vindt de teksten hiernaast hierbij heel toepasselijk.

Mocht u het Hooglied nog niet gelezen hebben, het is zeer de moeite waard! <

Bronnen:

- Besten, L. den (2010). *Visies op het Hooglied*.
- *De Nieuwe Bijbelvertaling*. (2004).
- Slavenburg, J. (2006). *De vrouw die Jezus liefhad: Maria Magdalena: het ontkende mysterie*.
- Stoop-van Paridon, P. (2003). *Het lied der liederen: een filologische analyse van het Hebreeuwse boek Šir ha-širim*.
- Timmers, W. (2014). *Retraite over het Hooglied*.

Uit het Hooglied:

Zij:

Overstelp mij met de kussen van je mond,
want je liefkozingen zijn zoeter dan wijn.
Je zalven zijn heerlijk om te ruiken
en de klank van je naam is als een rijk parfum;
daarom hebben de meisjes je lief.
Trek mij mee, laten we vluchten,
neem mij mee, koning, in je vertrekken.
(Hooglied 1. 2-4)

Hij:

Je bent mooi, mijn lief, en zo zoet!
Ons rustbed is het frisse groen,
en de gebinten van ons huis zijn van cederhout,
de wanden van cypressen...
Sta op, mijn vriendin, komt toch, mijn mooiste.
Kijk maar, de winter is voorbij,
de regentijd is afgelopen.
Op het veld staan weer bloemen,
de tijd om te zingen breekt aan,
de roep van de tortelduif klinkt over het land.
De vijgenboom draagt zijn eerste vruchten al,
en wat ruikt de bloeiende wijnstok heerlijk!
Sta op, mijn vriendin, kom toch, mijn mooiste!
Mijn duif, verscholen in de spleten van de rots,
in de holten van de bergwand,
laat mij je gezicht zien,
laat mij je stem horen,
want je stem is mooi,
je gezicht liefvallig.
(Hooglied 1.16-17 en 2.10-14)

Zij:

Mijn lief is naar zijn tuin gegaan, naar zijn kruidentuin,
om daar te hoeden en er lelies te plukken.
Ik ben van mijn lief en mijn lief is van mij,
hij hoedt tussen de lelies...
De wijn moet vloeien voor mijn lief,
naar binnen druppelen tussen zijn lippen en tanden.
Ik ben van mijn lief, naar mij gaat zijn verlangen uit.
Kom, mijn lief, laten wij naar buiten gaan,
laten we overnachten in de dorpen.
Dan trekken we 's ochtends vroeg de wijngaarden in
om te zien of de wijnstok al uitbot,
of de knoppen zijn opengebroken en de granaatbomen al bloeien.
Dan zal ik je met liefkozingen overstelpen!
De liefdesappelen geuren al
en boven onze deur hangen de kostelijkste vruchten,
jonge vruchten en oude, die ik bewaard heb voor jou, mijn lief.
(Hooglied 6.2-3 en 7.10-14)

Stil in mij

door Zuster Augusta de Groot

Onlangs las ik: God ontmoeten kan alleen maar als je echt jezelf wil ontmoeten zoals je werkelijk bent. De ontmoeting met je ware zelf, gebeurt meestal in de stilte. De hedendaagse mens schuwt de stilte. Is het daarom dat je zoveel mensen met 'oortjes' of een koptelefoon ziet lopen en fietsen? Ze lijken niet zonder hun mobiel te kunnen. Maar het geluid dat er werkelijk toe doet en de communicatie die je echt nodig hebt, is te vinden in de stilte van de natuur en nog het meest in de stilte van je hart als je daar durft te verblijven.

Stilte heeft meerdere kanten.

Wanneer twee mensen rustig, hand in hand naast elkaar zitten of ieder met hun eigen bezigheid samen zijn zonder te spreken, kan dat zalig zijn. Wat een rust! Maar wanneer man en vrouw samen zitten te eten en je hoort alleen maar het geluid van het bestek en het neerzetten van een kopje, dan kan dat moordend zijn. Stilte kan ook op je lachspieren werken wanneer je er nog onbekend mee bent. Ik weet het nog uit mijn noviciaatstijd. Tijdens het eten was het altijd stil aan tafel, maar er hoefde maar iets te gebeuren of je kon om de onnozelse dingen proesten van het lachen. Stil zijn en stilte durven toelaten moet je leren.

Maar wat is stilte eigenlijk? Is het de afwezigheid van geluid? Dat kan nooit, want er is altijd geluid om je heen: het zingen van een vogel, het tikken van een klok,

het geluid van verkeer ergens op de achtergrond, een buurman die het gras maait en ga zo maar door. Stilte is afwezigheid van lawaai en nog meer is stilte afwezigheid van gesprekken, sensatie en gebeurtenissen die je weghouden van jezelf. Stilte wordt dan een positieve ervaring: geen afwezigheid van, maar *aan*wezigheid van. Aanwezigheid van jezelf midden in de wereld die je omringt, aanwezigheid in jezelf met gevoelens, gedachten en verlangens.

Dat besef kan soms verrassend zijn, maar ook angstaanjagend of bevrijdend. Het meest moeilijke van stilte is, dat je je gevoelens durft te laten spreken, ook als het gevoelens zijn van bitterheid of ergernis of zelfs wraak. We hoeven er niet van te schrikken, want we hebben die allemaal, als we tenminste durven onderkennen dat we mens zijn. Maar in de stilte krijgen al deze gevoelens ook tijd en ruimte om te veranderen en plaats te maken voor vertrouwen en liefde. Ieder mens stapt regelmatig wel een kerk of kapelletje binnen om even stil te zijn. Anderen creëren thuis een stil plekje of nemen de tijd om stil te zijn.

De vakantietijd komt er aan, mag ik u toewensen dat er wat tijd en ruimte mag zijn voor stilte in uzelf en om u heen. Stilte om God en uzelf te ontmoeten en iedere medemens daardoor in liefde tegen te komen, zodat u kunt zeggen: 'Sssssssss-t, ik hoor wat...' <

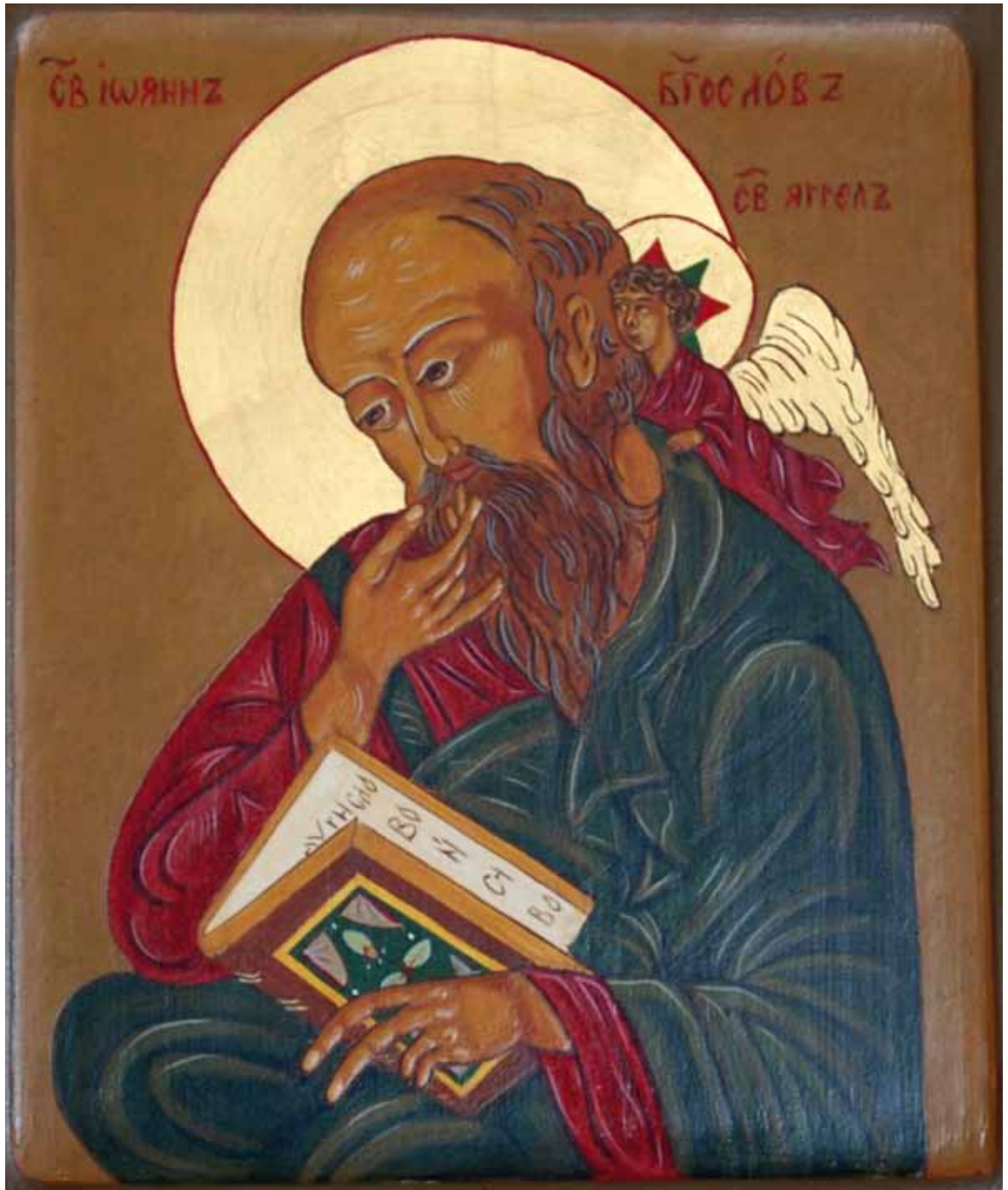
Vriendschap

door Zuster Rosa Olaerts SCMM

*Vriendschap: zoeken naar de woorden
die heel voorzichtig opengaan
en die door hun huid van stilte
toch nog even doen verstaan
wat geen woorden kunnen vatten:
hoe nabijheid harten balsemt,
hoe de tederheid verzacht
wat in oude wonden bloeden blijft
en nooit genas.*

*Vriendschap: teken van vertrouwen
dat het leven altijd nieuw,
altijd anders stromen blijft.*

fotografie Marie Louise van Daele

Johannes: stilzwijger, evangelist, theoloog

door Zuster Leonie Rabou

Johannes de Evangelist

Als we naar deze icoon kijken, zien we een ingekeerde Johannes. Een Johannes die weet heeft van een geheim enerzijds, maar tegelijkertijd kan hij dat geheim niet doorgronden. Hij nodigt ons uit tot luisteren. Om dat te benadrukken gebruikt de iconenschilder twee symbolen:

- de vinger op de mond van Johannes.
- de engel bij zijn oor.

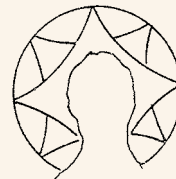
Hij zit hier afgebeeld met de Bijbel in de hand. Johannes neigt het hoofd alsof hij verzonken is in meditatie en gebed. Hij houdt het geopende evangelieboek zo vast, dat hij de inhoud kan tonen aan de toeschouwer. Hier lezen wij het begin van het evangelie van Johannes:

*‘In den beginne was het Woord
en het Woord was bij God
en het Woord was God.’*

Twee middenvingers heeft hij op de lippen gelegd, een symbolisch gebaar dat tot zwijgen nodigt. Zijn inspiratie ontvangt hij van de achter hem staande engel. Die fluistert hem het ‘Woord Gods’ in, dat Johannes opschrijft in de Apocalyps.

De engel bij het oor van Johannes duidt ook op dezelfde werkelijkheid dat wij niets uit onszelf weten.

De engel heeft als kenmerk een achtpuntige ster achter zijn hoofd. Deze staat symbool voor de volmaaktheid, die voorbehouden is aan God de Vader.

Johannes is gekleed in een rood onderkleed met een groen bovenkleed. Rood is een symbool van het goddelijke en groen staat voor het aardse en menselijke.

Johannes wordt op iconen meestal voorgesteld als een eerbiedwaardige grijsaard met een gerimpeld voorhoofd, een teken van hoge ouderdom en wijsheid. Zijn gelaatsuitdrukking is ernstig. Johannes wordt ook wel genoemd:

Spreekbuis van het Woord, in de geheime taal van de stilte.

Johannes op Patmos

Deze icoon toont Johannes de evangelist en zijn leerling Prochor. Zij zijn verbannen naar het eiland Patmos. Johannes kijkt om, richting de straal vanwaar hij de inspiratie Gods ontvangt: de Openbaring, in het Grieks: 'Apocalyps'. Hij dicteert zijn evangelie aan Prochor, die voor hem zit. Prochor, schrijver en leerling van Johannes, behoorde tot de eerste zeven diakens¹ van de apostelen.

Na de dood van de keizer keerde Johannes vanuit zijn ballingschap terug naar Efeze. Een oud verhaal vertelt, dat hij zeer oud was geworden, te oud om nog te prediken. Maar de voorganger vroeg hem of hij op zondag aan het slot van de viering toch nog iets wilde zeggen. Johannes ging staan, keek de gemeente rond en sprak:

'Kinderen, hebt elkander lief!'

Deze preek van vier woorden herhaalde hij vervolgens elke zondag. Daarom wordt hij ook wel de Apostel van de Liefde genoemd. Hij was de apostel die de Heer liefhad en hij volgde Christus tot aan het kruis. Bij het kruis vertrouwde Jezus de zorg voor Maria, de moeder Gods, aan Johannes toe:

*Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar de leerling die Hij liefhad,
zei Hij tot zijn moeder: 'Vrouw, zie daar uw zoon.'*

Vervolgens zei Hij tot de leerling: 'Zie daar uw moeder.'

(Johannes 19, 26-27) <

¹ De apostelen verkondigden het Woord van God. Zij werden ondersteund door diakens. Deze hadden de zorg voor de materiële noden van de gelovigen.

Innerlijke rust is onder meer een kwestie van loslaten. Dat is niet altijd makkelijk, maar met de vrede die dat brengt, kunnen er ook weer nieuwe dromen en verwachtingen in je ontstaan. Sommige dingen in het leven moet je steeds opnieuw loslaten en opgeven om de eigenlijke levenstaak, die in je hart geschreven staat, te kunnen vinden.

Zuster Hilde(gardis) – Congo is verankerd in mijn hart

Marietje Wagemans werd op 20 november 1936 geboren als achtste kind in een slagersfamilie in Heeten. Na haar volgden nog zes kinderen. Op 4 januari 1957 verruilde ze de naam Marietje voor Zuster Hildegardis, toen ze intrad bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph.

door Brigitte Lutters

Jeugdjaren

Net als bij de zusters Rosa, Vera, Andrea en Richarda stond ook de wieg van Zuster Hilde in Heeten. Al op 12-jarige leeftijd stond voor haar vast dat haar toekomst in het klooster zou liggen. Haar moeder had graag gezien dat ze bij de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Amersfoort in zou treden, maar Marietje zat op school bij de Zusters van de Choorstraat en die spraken haar meer aan dan de zusters in een nabij gelegen dorp gevestigde gemeenschap (Zusters van Amersfoort).

Marietje had gehoord dat de al wat oudere Andrea (uit haar dorp) dezelfde ambities had en wilde haar graag op een zondagochtend hierover spreken. Maar Marietje stond nog boven voor het raam, terwijl Andrea hard voorbij gefietst kwam. Ze zagen elkaar pas weer in het klooster.

Haar vader was niet zo blij met de keuze van zijn dochter. Dat betekende dat hij een extra kracht moest inhuren voor de slagerij.

Het gezin had heel wat moeten incasseren. Voordat Marietje ter wereld kwam waren er twee meisjes achter elkaar gestorven. Twee Doortjes. Het eerste Doortje overleed toen ze twee maanden oud was. Het tweede Door-

tje (in die tijd kreeg een nieuwgeboren kind vaak de naam van een eerder overleden kind) viel op driejarige leeftijd in de kelder, omdat moeder vanwege de drukte in de slagerij een keer vergat de deur te vergrendelen. Een zwaar te dragen kruis voor moeder. Maar het kindje werd niet doodgezwegen, integendeel. Moeder is er altijd over blijven praten. Nadat Marietje Kinderverzorging A en B op zak had, trad ze op 20-jarige leeftijd in bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph in 's-Hertogenbosch en werd Zuster Hildegardis. >

Kloosterjaren in Nederland

De eerste tien jaar werkte Zuster Hildegardis vooral in de keuken van de Sint Maartenskliniek en van het Moederhuis. In 1967 kreeg zij de taak om samen met Zuster Josine Aarts en Zuster Geertrudie van Kempen een nieuw liefdewerk te starten in Beek. Met z'n drieën waren ze verantwoordelijk voor de opvoeding van moeilijk opvoedbare, slechthorende kinderen. Voor die kinderen was Zuster Hildegardis een mond vol en werd ze al snel Zuster Hilde. In 1972 kreeg ze een nieuwe taak. Zuster Hilde mocht zich gaan voorbereiden op het vertrek naar de missie in Congo. Hiermee ging een oude wens in vervulling. (Zij het dat ze eigenlijk naar Indonesië gewild had). Vanwege politieke onrust moet het vertrek worden uitgesteld en gaat ze naar Frankrijk om daar Frans te leren. Ze vertrekt uiteindelijk op 13 januari 1974 naar Congo.

Zuster in Congo

Voor Zuster Hilde breekt een belangrijke tijd aan in haar leven, die uiteindelijk een kwart eeuw zal duren. Als je op een leven terugkijkt kent het niet altijd hetzelfde tempo. Het kent versnellingen en vertragingen, al naar gelang de betekenis die ze voor ons hebben. In het gesprek met Zuster Hilde kwam dit uitgesproken naar voren. Soms is een gebeurtenis zo in een mensenhoofd gegrift, dat het lijkt alsof het leven zelf even stil lijkt te staan. Zoals het moment toen ze aankwam in Congo.

‘Toen ik aankwam in Kingshasa was ik 37 jaar. Vanaf dag één hield ik van dit land. Ik herinner me nog dat ik de pater die naast me in de landrover zat vroeg: ‘Is dit het einde van de wereld?’ Eindeloos reden we door bossen over bar slechte wegen. We werden voortdurend heen en weer geslingerd in de landrover’.

‘In Mashala nam ik het werk over van Zuster Corda. We leerden de vrouwen naaien en de

jonge meisjes vanaf twaalf jaar – die geen gelegenheid hadden om naar school te gaan – lezen, schrijven en zaken ter verbetering van de landbouw. Na drie jaar kregen ze dan een getuigischrift. Dat verhoogde het aanzien bij het uithuwelijken’.

‘We waren geen missionarissen in de zin van dat we probeerden zieltjes te winnen. Veel meer waren we ontwikkelingswerkers. Je kon daar echt dienstbaar zijn’. ‘Al doende leerden we hun talen spreken, het Tshiluba en het Lingala en raakte ik zelfs bedreven in het manoeuvreren van een landrover over de wegen’.

‘De tijden waren zo anders als nu. Brieven bleven maar onderweg. Soms hadden ze diverse tussenstops gemaakt. Ook het bericht van het overlijden van een mijn broers kwam heel laat bij mij terecht’. ‘Ik vergeet nooit hoe de zusters mij stonden op te wachten toen ik bij het huis kwam. Ik wist direct dat er iets niet in orde was’.

‘Nee, lang niet alles was zo goed geregeld als in Nederland. Zo was ik in Mashala in afwachting van mijn kist met kleren. In een grote kist zou het verscheept worden naar Congo. Eindelijk was daar dan de kist. We waren opgewonden toen we de zware kist openden. Die bleek vol stenen te zitten. Alles was eruit’.

‘In 1981 namen de Congolese zusters alle werken in Mashala van ons over en mochten we kiezen of we terug wilden naar Nederland of naar Kananga zouden worden overgeplaatst. Ik koos natuurlijk voor Kananga, net zoals Birgitte’.

‘En daar kwam ik in contact met Broeder Alphonse van Liefde van Gent. Hij was directeur van een psychiatrische inrichting in Katuambi, net buiten Kananga en hij vroeg me bij hem te komen werken. Ik had niet de juiste achtergrond, maar volgens de broeder had ik het in me. Een dag later vertrok ik met hem naar Katuambi’. ‘Bij aankomst sprak ik

de vrouwen aan in hun taal, daarmee had ik meteen een slag gewonnen. Uiteindelijk bleef ik zeven jaar bij hen, de mooiste tijd uit mijn leven, waarvan ik elk moment intens beleefd heb'.

Van 1 t/m 30 augustus 1992 bezoeken Zuster Thecla Meijer en Zuster Tine Vink (twee bestuursleden van het Algemeen Bestuur DMJ) het toenmalige Zaïre. Uit het visitatieverslag van Zuster Thecla d.d. donderdag 13 augustus:

'Vandaag naar Katuambi, de psychiatrische inrichting waar Hilde werkt. We gaan met de landrover van de broeders van Liefde. Erik, de provinciaal, zit aan het stuur. Achterin ligt veel vracht, verder een Zaïrese zuster en een vrouw. Dan Hilde, Tine en Birgitte en ik voorin. Het schudt erg, al rijdt Erik goed. Ik zit namelijk

middenin en heb geen rugleuning. De tocht duurt drie kwartier door de brousse (rimboe), de wegen zijn nogal slecht. Zelfs de hoofdweg naar Kingshasa (voor ons de A2!!!) is niet te best. Eindelijk zijn we in Katuambi. De tocht ernaar toe lijkt op de tocht naar Mashala die ik drie jaar geleden maakte. Langs de weg veel dorpen, overal hutten, zwaaiende mensen en kinderen. In Katuambi worden we ontvangen door broeder Richard, een Zaïrese broeder die ons rondleidt. Grote zalen met bedden, het is er proper, maar de bouw is slecht en onderkomen. De broeders werken er vanaf 1987. Er is sindsdien al veel gebeurd.

Vroeger werden de zgn. 'zotten' als slaven met de trein vervoerd en daar gedumpt om er te sterven. Er ligt eigenlijk een vloek op deze mensen. Er is in dit gebouw alles aan apparatuur zoals: wasmachines, mangel, grote kookpotten, maar het is niet te gebruiken, omdat er geen elektriciteit is.

> 29

Zuster Hilde doet de was in de rivier temidden van de vrouwen.

Overal liggen elektrische leidingen, maar geen licht. Operatiekamer, dokterskamer, farmacie, het staat er renteloos.

Hilde gaat met de vrouwen eerst naar het veld en daarna naar het water. Ieder heeft zijn pakje wasgoed en handdoek bij zich. Een hele ceremonie en er is eindeloos geduld bij nodig eer de stoet vertrekt en enigszins in actie komt. Op het veld gaan sommigen aan het werk, anderen doen niets, ze werken met de zgn. 'hak'. Hilde activeert ze door zelf mee te werken. Ze schrijft de namen op van degenen die werken, die mogen later als beloning nootjes halen. Ook de kleine kinderen van deze vrouwen zijn bij hen, dat is het meest trieste, het zijn gezonde kinderen. Een vrouw is in verwachting van haar achtste kind. Daarna trekken ze naar het water, wel een half uur langs het pad naar beneden. Bij het water staat Hilde met een panje (=lap) aan tussen de vrouwen in het water, een beeld om nooit te vergeten. Ze slaat de was, dekens, lakens, op de stenen, wast kinderen en vrouwen. De meeste vrouwen wassen zichzelf en krijgen wat zeep, ze wassen ook hun kleren en de kinderen. Hilde wast de lakens met vuiligheid van 's nachts die de verzorgsters naast het bed hebben laten liggen. Een vrouw wil zich ondanks alle aansporingen niet wassen. Ze wast gelukkig wel haar kinderen. Hilde ontluist ook de vrouwen en kinderen en smeert ze in.

Dan de terugtocht naar boven, een hele klim, maar de oudjes, zoals ik, doen het nog goed. In de zaal krijgt ieder droge kleren en een panje. Ze zijn dolgelukkig, maar ook moe. Wie zich gewassen heeft, krijgt als beloning een handwerkje, dat doen ze graag. Daarna eten bij de broeders die daar wonen, het is Zaïrees eten, maar wel smakelijk. De provinciaal van de broeders probeert de novicen te motiveren om op dezelfde manier als Hilde deze soort therapie met de mannen te doen, maar het is voor hen zeer moeilijk, zo niet onmogelijk om tot deze mensen af te dalen, die vernedering is te groot. Enkele novicen zien we er werken, maar niet met de

mannen. Ze werken met tweeën op het veld. Op de terugweg is er gelukkig wat meer ruimte om te zitten.'

In Katuambi vond Zuster Hilde ooit een moeder en een baby (meisje) in de berm van de weg. Zij hadden geleefd op vuilnisbelten en waren ongehoord vies. Zuster Hilde nam ze mee en kreeg van de broeders een klein kamertje voor de baby ter beschikking. De moeder mocht op de vrouwenafdeling verblijven. De moeder stierf niet lang daarna, maar het meisje, Silvie genaamd, groeide op tot een mooie, slimme meid.

Eind 1991 is de toestand in Congo zo slecht dat de paters de zusters naar Zaventem (België) brengen. Na enkele weken krijgen ze de keus: voorgoed in Nederland blijven of teruggaan naar Kananga. Zuster Hilde en Zuster Birgitte kiezen allebei voor teruggaan. Bij terugkomst in Kananga blijkt hun huis al weggegeven te zijn door de bisschop. 'Uiteindelijk vonden we een ander huis en wisten we met veel moeite onze persoonlijke spulletjes terug te krijgen en enkele bedden te ritseren. Zuster Francisca en Zuster Rosa kwamen ondanks de onrust in het land ook naar ons toe. Rond die tijd kreeg ik steeds meer hoofdpijn en gaf mijn lichaam aan dat ik het wat rustiger aan moest gaan doen. Uiteindelijk heb ik met pijn in mijn hart afscheid moeten nemen van mijn geliefde Congo'.

Terug in Nederland

'Ik kwam in Nijmegen te wonen in 'De Veste' en ik werkte als vrijwilliger bij drugsverslaafden. In dat kader bezocht ik in 2003 elke vrijdagavond een man in het ziekenhuis, die daar lag ten gevolge van een hersenbloeding. Hij zei me: 'Zuster, als je zoiets krijgt als ik, dan moet je knokken! Niet zomaar knokken, maar echt kei en keihard knokken! De volgende ochtend overkwam het mezelf'.

‘Ik herinner elk detail als in slow motion en toch beseft ik lange tijd niet wat er aan de hand was met me. Dat ik halfzijdig verlamd was geraakt, kon ik niet zomaar accepteren, daar heb ik lang over moeten doen. Ik heb het leren zien als een soort voortzetting van mijn werk in Congo. Onze Lieve Heer had mij daar nodig en hij zal er ongetwijfeld zijn redenen voor hebben om dit nu op mijn pad te brengen. Ik heb er vrede mee’.

Nu en in de toekomst

Zuster Hilde woont sinds haar hersenbloeding in Sint Jozefoord. Nog altijd doet ze zelf wat ze zelf kan. Ze heeft zichzelf geleerd te redden waar mogelijk. Met haar familie heeft ze een goed contact.

Haar vijf zussen leven nog en ook nog een broer. Drie broers namen destijds de slagerij over van vader, maar inmiddels bestaat de zaak niet meer.

Via de broeders van Gent krijgt Zuster Hilde zo nu en dan nieuws over Silvie. Zij is inmiddels 28 jaar en doctorandus.

Als ze ze kon ging Zuster Hilde vandaag nog terug naar Congo, maar dat kan niet.

‘Mijn herinneringen aan Congo, en dan met name de herinneringen aan de tijd in de kliniek, beleef ik elke dag weer, vooral sinds mijn ziek zijn. Het doet geen pijn, het is gewoon niet weg te stoppen. Congo is nu eenmaal verankerd in mijn hart’. <

Silvie anno 2014

Van oude mensen, de dingen die voorbij gaan

32

Er is in onze tijd veel belangstelling voor het fenomeen 'oud'.

Ouderdom staat bijna dagelijks op de agenda in de media en op televisie. En veel musea openen hun deuren. Oude prenten en schilderijen, voorwerpen en documenten worden zichtbaar en vertellen hun verhaal. Er wordt wel eens gezegd dat verhalen de bouwstenen zijn van een cultuur.

Verhalen verbinden en geven ons identiteit.

Ik vertel u twee van zulke korte, kleine verhalen. Het eerste verhaal speelt zich af in Japan. Daar is een schrijfster neergestreken, Susanne Tamaro. Niet in een wolkenkrabber, maar in een traditioneel hotel, om zich daar te verdiepen in de Japanse cultuur.

Ze schrijft: 'Toen in de ochtend het licht door de papieren wanden naar binnen scheen, ontdekte ik, dat er om me heen geen enkel voorwerp was dat blonk, zelfs de spiegel was discreet bedekt met een donkergroene doek. En toen herinnerde ik mij, dat volgens de cultuur van het oude Japan blinkende voorwerpen vulgair zijn, zonder waarde.

Een nieuw kopje of een nieuwe vaas zijn eenvoudig afschuwwekkend!

Waarom? Omdat een voorwerp dat blinkt, een 'nieuw' voorwerp is. Dat wil zeggen, nog niet verrijkt met de edele trekken, die door het gebruik ontstaan.

Oude kopjes met een barstje hebben met ons geleefd. Ze zijn gevuld met onze stemmen en gevoelens en zijn ons van dienst geweest'.

Een mooi idee! Zo'n kopje doe je niet zomaar weg. Net zo min als oude vriendschappen, die soms ook wel een deukje hebben opgelopen, maar juist daardoor misschien veel hechter zijn geworden. 'Oud' heeft hier dus een betekenis van kostbaarheid.

Zo is het ook met wat men noemt: oud goud.

Het is het oudste recycling materiaal dat er bestaat. Sieraden en andere objecten van goud, die in de loop van de tijd zijn versleten en hun betekenis hebben verloren, worden omgesmolten tot iets nieuws. De nieuwe sieraden verbinden zo generaties.

Het tweede verhaal over 'oud zijn' komt uit een ander land.

Van de Poolse dichter en Nobelprijswinnaar Czeslaw Milosz. Die dichter was, toen hij dit schreef tachtig jaar. Dus wat je noemt, een ervaringsdeskundige! Hij schreef over bejaarde mensen.

En hij ziet ouderdom als roeping. Het maakte mij nieuwsgierig. Ouderdom als roeping klinkt toch een beetje anders dan 'de ouderdom als fase van aftakeling' of als 'kostenpost van de samenleving'.

Roeping veronderstelt een opdracht. Mijn gedachten gaan dan spontaan naar de Bijbelse profeten, die zich in allerlei bochten wringen om hun opdracht te ontvluchten. Jona, Amos en zelfs Mozes, die met het excuus kwam dat hij niet welbespraakt genoeg was.

Een roeping volgen is niet makkelijk. Het houdt meestal een hoop gedoe in.

Het vraagt iedere dag om stevig doorpakken.

De schrijver vervolgt: 'Ouderen nemen hun concrete roeping niet serieus, hoewel die even dichtbij ligt als hun kunstgebit op het nachtkastje!'

Ze vinden zich niet mooi meer, kijken niet graag in de

spiegel, de haartjes worden dunner, hun rimpels nemen toe. Ze voelen zich uitgeschakeld en aan de kant gezet. Deze nieuwe roeping vraagt om overgave aan de werkelijkheid van afhankelijk zijn van de rollator. Overgave aan iemand die je huis poetst, aan iemand die je wegwijs maakt met de computer of die op gestelde tijd je kousen aan- en uitdoet.

'Als je die werkelijkheid neemt voor wat die is', zegt Milosz,

'word je een profetisch symbool van kwetsbaarheid'.

En zo ben je ook een waardevolle tegenstem voor alles in de maatschappij dat schreeuwt om uiterlijke schoonheid, een strak lijf, gaafheid en perfectie.

We zijn nu eenmaal geen onkwetsbare wezens waar niets aan mankeert.

'Ouder worden is een roeping tot kwetsbaarheid.'

Mooi vind ik dat Czeslaw Milosz zegt: 'Evenals de

Bijbelse profeten deden, bewaken we in ons mandje van de rollator het vlammetje van menselijkheid en mededogen.'

Misschien moeten we net als hij eerst de Nobelprijs winnen om dat in te zien. <

Geboren op
9 maart 1938

te Sint-Michielsgestel.
Overleden in het Moederhuis
te 's-Hertogenbosch
op 26 december 2013.

Zij was 53 jaar
onze medezuster.

Zuster Susanne Hairwassers

Zuster Susanne, zij is niet meer...

De cirkel van haar leven is rond. Een krachtcirkel die liep van verbondenheid met velen, die liep van dienstbetoon, vriendschap en zusterschap. Haar ogen stonden altijd op mensen. Ze was een kordate, blijmoedige persoonlijkheid, een mensen-mens. Zij was een stukske Brabant, hield van kwaliteit van leven.

Opgegroeid in het mooie dorp Den Dungen, stond ze dicht bij de natuur en hield vooral van paarden. In haar jonge jaren beoefende ze graag de paardensport. Van honden hield ze niet, daar liep ze, als ze kon met een grote boog omheen.

Sint Franciscus was een inspiratiebron voor haar. Indertijd was ze zeer actief bij de Franciscaanse landdagen, voettochten en pelgrimsreizen naar Assisi.

Onderwijzeres was ze in hart en nieren. Het was haar levensvervulling. De school en de parochie van Deutenen hadden een bijzondere plaats in haar hart. Susanne hield van sport en spel. Op haar school begeleidde ze heel professioneel haar leerlingen naar de voetbaltoernooien. Tot het laatste kreeg ze bezoek van oud-leerlingen en oud-collega's.

Was er sport op de televisie dan was ze niet bereikbaar. Haar familie was haar alles. Met hen deelde ze al het wel en wee. De foto's van de 'familiekinderen' prijken in haar kamer. 'Daar krijg ik kracht van', zei ze als ze de foto's liet zien. Ze was dapper in haar kwetsbaarheid en groot in het aanvaarden van haar lot.

Ze was een hartelijke medezuster, die alles wat de congregatie aanging met veel belangstelling volgde.

Susanne, bewogen en altijd in beweging. Jarenlang heeft ze zich ingezet voor de vastenprojecten bij de Broeders van Huijbergen door haar inzet voor de rommelmarkt. Haar leven is nu stilgelegd. Ze leeft door in het lichtend spoor van de eeuwigheid.

Bewonderenswaardig is, hoe ze met haar gelovig bewustzijn haar levenseinde vorm heeft gegeven.

Wij danken haar om haar mooie leven te midden van ons en nemen afscheid met de woorden die ze meegaf:

*‘Alles waar je echt van houdt, ook al is het niet gebleven,
blijft altijd een deel van jou, een stukje van je leven’. <*

Zuster Lisette Swanenberg

Bewaren voor altijd

Jou bewaren wij
in onze verhalen.

Jou bewaren wij
in ons hart.

Jou bewaren wij
in ons gemis.

Jouw naam brengen wij ter sprake
als anderen zwijgen.

Jouw naam noemen wij
als anderen denken:
al zo lang geleden.

Jou bewaren wij
voor altijd.

Marinus van den Berg

Geboren op

6 januari 1915

te Schoonhoven.

Overleden in Sint Jozefoord

te Nuland

op 15 februari 2014.

Zij was 78 jaar
onze medezuster.

Zuster Laeta Ponsioen

‘Een sterke vrouw, wie zal haar vinden?’

Zij is als een kostbare edelsteen’.

Die edelsteen is nu van ons weggenomen.

Ze droeg haar naam met ere. Laetare, blijdschap.

Het leven van Zuster Laeta stond in het teken van het opkomen en behartigen van de belangen van jonge vrouwen en meisjes in Congo, in de missie van Mashala e.a. Als ze datzelfde werk hier in Nederland had gedaan was ze zeker een feministe genoemd.

Levensblijheid, levenskunst, dat tekende haar. Ze was een kordate en zeer gelovige vrouw. Verschillende teksten uit het boek der *Spreuken* 31, 10-31 zijn van toepassing op haar:

‘Zij vervaardigt linnen kleren en verkoopt ze.

Zij levert gordels aan de koopman’.

‘Zij is vol daadkracht en onvermoeibaar in de weer’.

Dat was zo... niets doen was voor haar geen optie. Ze hield van mooie kleren en was zeer handig met naald en draad. Kantklossen en fijn haakwerk, het kwam allemaal uit haar handen. Haar gedegen opleiding was in de verre omtrek bekend. Aan jonge vrouwen in mooie zelfgemaakte uniformen werd een vakopleiding in naaldkunst gegeven.

Ze was heel modebewust en ‘stal’ met haar ogen de nieuwe ontwerpen van de rijke dames uit Kinshasa die ermee door het dorp liepen.

In een oogwenk had ze gezien hoe ze die modellen op papier kon brengen.

Waardigheid, Hollandse helderheid en properheid, alles ademde dat uit in haar omgeving. Decorum, welgevoeglijkheid en fatsoen, het hoorde er allemaal bij.

Ze had een tomeloze passie voor haar werk. Als een van onze eerste pioniers heeft ze de toon gezet. Ze hield van de Congregatie en volgde alles met grote belangstelling.

Zuster Laeta was zeer godsdienstig en had een onwrikbaar geloof in de Heer. Iedereen wist waar ze voor stond.
En we lezen verder:

*‘Bejubel haar om de vrucht van uw handen
en roem haar in de poorten om haar werken’.*

Dat doen wij hier, terwijl wij afscheid van haar nemen.
Zuster Laeta, sterke vrouw, dank voor al je talenten en gaven,
zo ruim uitgedeeld tijdens je leven.
Dat al die mooie vrouwen en meisjes waarmee je hebt geleefd
en waarvoor je hebt gewerkt, je mogen verwelkomen.
Tot weerziens! <

Zusters Anna van Nistelrooij en Lisette Swanenberg

Geboren op
22 april 1925
te Tilburg.

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland
op 17 februari 2014.
Zij was 54 jaar
onze medezuster.

Zuster Rosalie van Dulmen

Na een ziekbed is zuster Rosalie van Dulmen op 88-jarige leeftijd van ons heengegaan. De laatste dagen van haar leven heeft zij in Sint Jozefoord mogen doorbrengen. Zij wilde niet meer naar het ziekenhuis. Dit was haar laatste wens: thuis te mogen sterven.

Zuster Rosalie, door haar familie Jacque genoemd, is in Tilburg geboren en heeft daar haar eerste zes levensjaren doorgebracht. Vervolgens verhuisden haar ouders naar Schiedam, waar haar vader bij een metaalgietery werkte. Zuster Rosalie was de jongste van drie kinderen. Haar broer, die bij de Broeders van Maastricht was ingetreden, overleed op 32-jarige leeftijd.

De klok, die de vader van zuster Rosalie voor het klooster in Veghel had gegoten op verzoek van zijn zoon, luidde toen zijn zoon werd begraven. Ondanks het verdriet, is deze bijzondere herinnering van het luiden van deze klok Zuster Rosalie altijd bij gebleven.

Ruim 18 jaar heeft zij gewerkt bij Sint Franciscus Liefde in Schiedam. Zij was hoofdleidster in het clubhuis van de parochie, waar zij met leidsters en vier paters met moeilijk opvoedbare kinderen uit zorggezinnen heeft gewerkt. Met alle liefde zette zij zich voor deze kinderen in. Langzaam maar zeker werd echter haar roeping sterker om toch in te gaan treden.

Op 33-jarige leeftijd trad zuster Rosalie in bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Na verschillende kloosters te hebben bekeken, vond zij in Den Bosch wat zij zocht: vriendelijkheid en de mogelijkheid om met kinderen te werken!

Zuster Rosalie heeft in Udenhout gewerkt met kinderen en daar heeft zij een fijne tijd gehad. Tussendoor ging zij korte tijd naar Nijmegen om met moeilijk opvoedbare kinderen te werken. Na de tijd in Udenhout, waar zij werkte met gehandicapte kinderen, ging zij naar Best.

Tot slot heeft zij in Den Haag gewerkt als hoofd van een dagverblijf voor zwakbegaafde ouderen. Dit werk lag haar goed. Na haar pensioen hield zij zich bezig met parochiewerk in Den Haag. Zo ontving zij onder andere wekelijks een groep ouderen, die gezellig met elkaar koffie dronken.

Meer dan 20 jaren heeft zuster Rosalie ten slotte in Sint Jozefoord gewoond. Het wonen hier is haar altijd goed bevalen. Zij onderhield haar gebedsleven nauwgezet en zong veel. Het koffiedrinken 's middags met haar medezusters en zusters van ander Ordes en Congregaties hield zij trouw aan. Ze kon genieten van het ophalen van herinneringen, waarbij zij anekdotes vertelde over haar noviciaatstijd. Ook met haar familie had zij een goede band.

Graag sluiten wij af met enkele woorden die op het prentje van de professie van Zuster Rosalie stonden geschreven:

*'Wat belet ons te jubelen?
Er is geen rijker vondst dan die van het nieuwe leven;
Geen groter geluk dan Jezus' bijzondere gunst.
Zegen Heer allen die mij nader brachten tot U'. <*

Zusters van Sint Jozefoord

Geboren op
20 augustus 1917
te Haaren.

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland
op 10 april 2014.
Zij was 71 jaar
onze medezuster.

Zuster Beatrijs Leermakers

Zuster Beatrijs was van kinds af aan een zeer gelovige vrouw. Haar moeder leerde haar bidden en daar keek zij liefdevol op terug. Met haar zachte karakter wist zuster Beatrijs veel mensen voor zich te winnen.

Bovendien was zij gezegend met verschillende capaciteiten, die zij jarenlang heeft kunnen inzetten op verschillende scholen voor kinderen. Enkele van haar capaciteiten waren het dwarsfluit spelen en het tekenen van vooral viooltjes en het handwerken met behulp van verschillende technieken, zoals kruissteekjes borduren en kantklossen.

Zuster Beatrijs gaf heel graag les aan kinderen. Zij werd benoemd tot hoofd van de nieuw te stichten school voor kinderen van het woonwagencentrum in Beverwijk. De school werd op 5 juni 1956 geopend. Zij werkte er vele jaren. Met haar collega lerares Magda van Bergen Henegouwen ontstond een vriendschap voor het leven. In 1971 werden het woonwagencentrum en de school van Beverwijk naar Heemskerk verplaatst. Daar gingen zij ook wonen. Door maatregelen van het kabinet werd het woonwagencentrum geleidelijk verplaatst naar kleinere locaties en op 1 september 1981 werd de school gesloten. Het opheffen van de school is onder haar begeleiding gebeurd met nog alle nazorg voor de kinderen van het kamp, die elders op reguliere scholen werden geplaatst. Alle leerkrachten vloeiden af. Zuster Beatrijs en Magda mochten nog een dik jaar zorgen voor een goede overgang van de kinderen naar reguliere scholen.

Op 15 februari 1980 ontving zuster Beatrijs een pauselijke onderscheiding (Pro Ecclesiae) voor haar 25 jaar trouwe inzet voor de bewoners van het woonwagencentrum.

Ondertussen had zij zich met een groepje geïnteresseerden verdiept in het Hebreeuws. Zij gaf samen met Magda cursussen aan de zusters van de Congregatie over Vrouwen in de Bijbel. Heel leerzaam en er was echt interesse voor.

Na haar pensionering pakte Zuster Beatrijs nog een studie theologie op aan de Katholieke Theologische Universiteit te Amsterdam. Na deze studie ontving zij op 71-jarige leeftijd, de zending van Mgr. Bomers om pastoraal werk te verrichten in het woonzorgcentrum Lommerlust te Beverwijk.

Zij verzorgde hier vieringen in de kapel, ging op bezoek bij de bewoners en had de zorg voor het koor met alles wat daarmee samenhing. Toen zij 75 jaar was, heeft zij de zending terug gegeven aan Mgr. Bomers. Zuster Beatrijs schrijft in de brief waarin zij haar zending teruggeeft: 'Het werk heb ik met veel plezier gedaan, maar alles heeft zijn uur'.

Na het overlijden van haar dierbare vriendin Magda van Bergen Henegouwen op 4 mei 2009, kwam Zuster Beatrijs in september 2009 op Sint Jozefoord wonen. Zij deed veel samen met Zuster Gerardus Majella en heeft in 2012 erg genoten van de feesten ter gelegenheid van haar 70-jarig kloosterjubileum, dat zij met medezusters en familieleden vierde.

Zuster Beatrijs was heel gelovig. Voortdurend was zij zich van Gods aanwezigheid bewust. Zij noemde God: 'Lieve Grote Baas' en zij bad tot Hem met de woorden:

'Ik dank U van ganser harte voor zoveel goeds en zoveel moois dat ik heb gekregen in mijn leven. Niet alles was een 10! Vanzelf niet. Net als de apostel Petrus mag ik zeggen: 'Ge weet dat ik U liefheb'.

Moge Zuster Beatrijs rusten in vrede. <

Zusters van Sint Jozefoord

Beatrijs en Magda musiceren.

Geboren op
11 mei 1912

te Stompwijk.

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland

op 22 april 2014.

Zij was 80 jaar
onze medezuster.

Zuster Mechtilde Caspers

*Vertrouwend op de Heer,
die ons zal laten delen
in Zijn Verrijzenis en in de hoop,
dat wij haar eens zullen terug zien,
gedenken wij onze geliefde medezuster.*

Zuster Mechtilde heeft een lang leven afgelegd. Een rijk leven met mooie gebeurtenissen en met tegenslagen. Zo stierf haar vader toen zij 10 jaar oud was. Moeder bleef achter met 10 kinderen en een bakkerij. Bij tegenslagen bleef Zuster Mechtilde volharden. Al kon zij heel verdrietig zijn, zij hield van het leven. Haar geheugen was goed. Zij bleef geïnteresseerd in de mensen om haar heen.

Zij kwam in de laatste fase van haar leven nog maar weinig van haar kamer af omdat haar lichamelijke krachten verminderten. Haar gebedsleven onderhield zij trouw. Binnen haar kamer bleef zij actief: lezen, mutsjes breien voor arme kinderen, puzzelen. 'Altijd iemand liefhebben en een bezigheid hebben: dit is het geheim om jong te blijven, zelfs in ouderdom. Wie lief heeft, wordt nooit oud.' Zo ongeveer moet Zuster Mechtilde gedacht hebben.

Het beroep van verpleegster was Zuster Mechtilde zeer lief. Met raad en daad stond zij patiënten en zieke medezusters bij. Mensen om haar heen merkten dat haar beeld over een patiënt vaak klopte, want de arts bevestigde het meestal naderhand. Toch bleef zij zich bescheiden opstellen en speelde nooit voor arts. Zij werkte in Nijmegen toen de oorlog uitbrak. In 1942 verhuisde zij naar Hintham, naar het verzorgingshuis voor haar medezusters. Daar bleef zij werken tot aan de bevrijding. Vanwege een verwacht bombardement op Den Bosch kort voor de bevrijding, evacueerde zij samen met medezusters en alle zieken die nog enigszins konden lopen naar Coudewater, een psychiatrische inrichting ten noordoosten van Den Bosch. Er bestaan tekeningen van deze evacuatie [*Heeriaan* (2013), 42, nr. 3, p.16 - Red.].

Na de oorlog keerde zuster Mechtilde terug naar Nijmegen, naar de Sint Maartenskliniek. Daar heeft zij de afdeling reumatologie van de grond af aan mee helpen opbouwen samen met dokter Bingen.

Ook werkte Zuster Mechtilde in Best, Beverwijk en Boxtel voor zieken en bejaarden. Op het Instituut voor Doven hield zij veel van de kinderen die bij ziekte aan haar werden toevertrouwd.

Zuster Mechtilde was een persoonlijkheid, die tot op het laatst de touwtjes in handen hield omtrent haar verzorging en de indeling van haar kamer. Zij had een band met een ieder die haar verzorgde of bezocht. We zullen haar missen.

Familie, bekenden en verzorgend personeel, allen hartelijk dank voor alle hulp en zorg in het leven van Zuster Mechtilde. Zij is opgevaren naar vredig water, daar geeft Hij haar nieuwe kracht. Moge Zuster Mechtilde rusten in vrede. <

43

Zusters van Sint Jozefoord

*'Hij voert mij naar vredig water, daar geeft Hij mij nieuwe kracht'
Psalm 23*

Geboren op
30 maart 1921
te Oss.

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland
op 26 april 2014.
Zij was 76 jaar
onze medezuster.

Zuster Sivera Janssen

Vol van geloof, hoop en liefde is in alle rust op 93-jarige leeftijd Zuster Sivera van ons heengegaan. Zij was de op één na jongste uit een gezin met 9 kinderen. Al jong beseftte zij dat ze geroepen was voor het kloosterleven. Op 16-jarige leeftijd trad zij in bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Zuster Sivera vertelde: 'Ik ben uit volle overtuiging het klooster ingegaan, alsof een stem binnenin mij me riep. Ik heb de gelofte van gehoorzaamheid, de gelofte van zuiverheid en de gelofte van eenvoud afgelegd. Deze geloften hebben mij richting in mijn leven gegeven'. Zuster Sivera kreeg in het klooster de taak om met verstandelijk gehandicapte kinderen te werken. Een taak die heel goed bij haar paste en die zij vol overgave heeft uitgevoerd. Haar levenswijze en haar geloof brachten met zich mee dat zij kon zeggen: 'Ik heb altijd gedaan wat ik graag wilde. Altijd heb ik mezelf voorgehouden: vraag niets en weiger niets'. Vanuit haar geloof en een diep vertrouwen heeft zij dit kunnen volbrengen.

In de loop van haar leven heeft Zuster Sivera op een aantal verschillende plaatsen gewerkt. In Huize St. Vincentius in Udenhout, op het internaat in Best, op het Pedagogisch Instituut in Nijmegen en bij Jeugdzorg in Den Haag. Ze werkte veel met kinderen en met jongeren. In Den Haag werkte Zuster Sivera mee aan het oprichten van een gemeenschap van zusters van haar Congregatie en werd zij hoofdleidster van een clubhuis.

Zuster Sivera hield van kijken. Vroeger keek ze al naar alles wat in hun gezin gebeurde. Ze keek naar haar oudere broers, die soms thuis een feestje mochten geven. Ze keek naar de zwarte pieten, die aan huis kwamen. Eén en één is twee, ze herkende haar broers in de pieten. Zelf was zij ook een liefhebber van zich verkleden en toneelspelen. Dat kwam haar goed van pas in het werken met kinderen.

Zuster Sivera was van 1971 tot 1973 lid van het hoofdbestuur van de Congregatie. Op middelbare leeftijd was Zuster Sivera nog aan een studie begonnen aan de Kopse Hof om voor sociaal-cultureel werkster te leren. Daar was ze met recht trots op! Nadat het clubhuis in Den Haag was opgeheven, werkte ze als sociaal-cultureel werkster bij de Schroeder van der Kolk Stichting.

Op 73-jarige leeftijd verhuisde Zuster Sivera vanuit Den Haag naar het kloosterbejaardenoord van de Congregatie Sint Jozefoord in Nuland. Het was voor haar een hele stap om haar leven in de grote stad te verruilen voor een leven in een dorp. Zuster Sivera heeft lang moeten wennen om uit het arbeidsproces te zijn. Door de ruimte die in haar leven ontstond in Sint Jozefoord, kreeg zij meer tijd voor haar gebeds- en gemeenschapsleven. Zij heeft een fijne tijd gehad op de afdeling Berkenzicht in Sint Jozefoord. Als eerste bewoonster mocht ze in 2011 deze afdeling openen door het lint door te knippen. Dat vond zij een hele eer.

Haar betrokkenheid bij de gemeenschap is altijd gebleven. Ze vond het fijn als er gezamenlijke activiteiten plaatsvonden in Sint Jozefoord. In 2012 heeft Zuster Sivera haar 75-jarig kloosterfeest gevierd met haar medezusters en met haar familie. Ze genoot hier intens van. Zij was zich bewust van alle hulp om haar heen. Daar was zij dankbaar voor en drukte dit uit met de volgende woorden:

‘Lieve familie, lieve medezusters en verzorgsters en allen die ik in mijn leven mocht ontmoeten, speciaal hen die mij in ‘moeilijke tijden’ steunden, veel dank. In één woord gezegd, mijn hart is vol dankbaarheid. De barmhartige liefde van God kent geen grenzen’.

Moge Zuster Sivera rusten in vrede. <

Zusters van Sint Jozefoord

AGENDA

UITGAANSTIPS

Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven is gevestigd in het kruisherenklooster in Sint-Agatha. De Nederlandse kloostergemeenschappen brengen hier gezamenlijk hun archieven, boeken en voorwerpen bijeen. Op afspraak kunnen belangstellenden het religieus erfgoed raadplegen in de studiezaal op donderdag en vrijdag van 9.00 tot 17.00 uur. De authentiek bewaarde kloostertuin is het hele jaar door dagelijks toegankelijk tussen zonsopgang en zonsondergang. In het zomerseizoen is het kloostercomplex gratis toegankelijk voor individuele bezoekers. In het poortgebouw kunnen zij terecht voor informatie, het winkeltje en koffie of thee. De kloosterkerk is open en in het Erfgoedcentrum is de vaste tentoonstelling *Bidden, werken en wonen. Bladeren door het Nederlandse kloosterleven* te bezichtigen. Van 1 mei tot 1 november op woensdag, donderdag, vrijdag en zondag tussen 13.00 en 17.00 uur. Kloosterlaan 24, 5435 XD Sint Agatha. Telefoon 0485 - 311007 www.erfgoedkloosterleven.nl

Gezin XXL

Het Noordbrabants Museum neemt in deze expositie het fenomeen grote gezinnen onder de loep. Wat was, in met name de twintigste eeuw, een groot gezin? Wat was ieders rol in een groot gezin? Hoe zag de dagelijkse praktijk eruit? Te zien van 21 juni tot en met 21 september 2014. Openingstijden: dinsdag tot en met zondag: 11.00 – 17.00 uur. Telefoon 073-6877877 www.hetnoordbrabantsmuseum.nl

De Looierij

Dit museum in Dongen toont het loopproces en het sociale leven van de leerlooiers. Maar er is nog veel meer te zien, zoals de geschiedenis van het Brabantse dorp Dongen met onder meer de thema's: de heerlijkheid Dongen, de Bende van de Witte Veer en de ondernemende familie Van Tuijn (Exota, Coca Cola, palletindustrie, glasfabriek). Ook is er een wisselende tentoonstelling van elektrische apparaten uit de eerste helft van de twintigste eeuw. Openingstijden: woensdag, vrijdag, zaterdag en zondag: 13.00 - 17.00 uur. Groepsbezoeken: op afspraak. Kerkstraat 33, 5101 BB Dongen. Telefoon: 0162-387194 www.delooierij.nl

LEESTIPS

Benedictijns leiderschap: de regel van Benedictus als inspiratiebron

Met informatie en allerlei oefeningen biedt cultuurhistorica Yvonne Nieuwenhuijs de lezer een handreiking om zelf een persoonlijke regel voor harmonieus leven te ontwikkelen. ISBN 9789025901646 € 20,--

De erfenis van Matebian: een jaar op Oost-Timor

Minka Nijhuis, journaliste van het dagblad Trouw, verbleef in de periode 1998-1999 een jaar lang op het eiland Timor, waarvan het oostelijk deel - een voormalige Portugese kolonie - in 1976 door Indonesië was geannexeerd. Ze wilde een boek schrijven over de 'vergeten strijd' van het Oost-Timorese verzet tegen de Indonesische onderdrukker. De situatie veranderde echter dramatisch toen in september 1999 het grootste deel van de bevolking zich in een referendum uitsprak voor onafhankelijkheid. Bloedig ingrijpen van het Indonesische leger was het gevolg, chaos en moord verscheurde het land. Het journalistenleger verdween, maar Nijhuis bleef, ook toen journalist Sander Thoenes door milities werd vermoord. Het verslag van de gebeurtenissen is heet van de naald, aangrijpend en ontluisterend, betrokken en onbegrijpelijk dapper. ISBN 9789025497842 vanaf € 7,75

Paus Franciscus, het eerste jaar: revolutie van tederheid

Monic Slingerland, journaliste van het dagblad Trouw, geeft een fascinerend beeld van de woorden en daden waarmee Paus Franciscus de wereld vanaf dag één verbaasde. ISBN 9789491042973 € 19,50

KIJKTIP

Hannah Arendt (DVD)

Hannah Arendt (1906-1975) was een joodse filosoof en politiek denker. In 1933 vluchtte zij voor de nazi's. Via Frankrijk kwam ze in de USA. Ze werkte er als journalist en docent en kreeg in 1951 het Amerikaanse staatsburgerschap. Toen Israël de beruchte nazi Adolf Eichmann ging berechten, vroeg The New Yorker aan Hannah om het proces in Jeruzalem te verslaan. De resultaten van haar bevindingen vatte zij samen in het boek *Eichmann in Jeruzalem: De banaliteit van het kwaad*. Ze maakte daarmee een enorme controverse los. De film uit 2012 concentreert zich op deze controverse. Daarnaast zijn er ook flashbacks naar eerdere momenten in het leven van Hannah Arendt.

EAN 8717249482086 Vanaf € 8,--

LUISTERTIPS

The Best Taizé Album in the World ... ever! (CD)

De internationale oecumenische broedergemeenschap is ontstaan in het Franse Taizé (Bourgondië). Het hele jaar door, maar vooral in de zomer komen duizenden jongeren uit heel Europa naar Taizé voor een periode van ontmoeting en bezinning. Kenmerkend voor de gemeenschap zijn de liederen die in de gebedsvieringen gezongen worden. Dit album met drie cd's bevat 50 liederen.

EAN 5019282314724 € 23,--

Stoner (Luisterboek)

John Williams (1922-1994) was jarenlang schrijfdocent aan de universiteit van Denver. Zijn werk beleeft wereldwijd een ware revival. Pas in 2012 kwam de Nederlandse vertaling van het boek *Stoner*, dat oorspronkelijk al in 1965 verscheen. Inmiddels is er ook een luisterboek, voorgelezen door journalist en schrijver Jan Donkers. *Stoner* is een arme boerenzoon die literatuurprofessor wordt. Hij probeert de vele tegenslagen in zijn leven waardig te doorstaan.

EAN 9789047614654 € 24,95

COLOFON

**Drieënveertigste jaargang,
Nummer 2
Juni 2014**

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt viermaal per jaar in de maanden maart, juni, september en december en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Met ingang van dit zomernummer heeft de redactie van de Heeriaan er een nieuw redactielid bij in de persoon van Ton Vogel. Ton is als geboren en getogen Bosschenaar wel bekend met de geschiedenis en actualiteit van 's-Hertogenbosch. Tot aan zijn pensioen was hij leraar op het doveninstituut in Sint-Michielsgestel en kent daardoor veel Zusters DMJ. Bovendien is Ton regelmatig acoliet tijdens eucharistievieringen in de kapel van het Moederhuis.

De redactie is blij met hem, is van mening dat Ton goed past binnen het redactieteam en is vol vertrouwen dat hij een waardevolle inbreng zal kunnen geven. Wij wensen hem veel succes en vooral veel plezier! *Til, Veronie, Anne-Marie en Brigitte*

Redactie:

Brigitte Lutters (hoofdredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)

Anne-Marie Coopmans
archieff@congregatiedmj.nl

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

Ton Vogel
vogel-bots@home.nl

**Kopij voor de volgende Heeriaan
uiterlijk inleveren op 25 juli 2014.
De herfsteditie ligt rond
15 september op uw deurmat.**

DE HEERIAAN
ZOMER 2014